

Preventieve Aanpak Depressie en Suïcidaliteit in het Voortgezet Onderwijs.

Verantwoording en aanpak:

Suïcidaliteit onder schoolgaande jongeren roept veel vragen op bij ouders, leerkrachten en hulpverleners. Meer dan 11% van alle leerlingen heeft suïcidale gedachten. Elk jaar komen er in Nederland gemiddeld 45 jongeren onder de 20 jaar om het leven door suïcide (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2017). In 2018 zou dit zelfs zijn verdubbeld tot 81 jongeren.

In 2016 kwamen er bij het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) in Capelle aan den IJssel via diverse scholen opvallend veel aanmeldingen binnen van jongeren met suïcidale gedachten. Vanwege de hoeveelheid aanmeldingen werd er op een middelbare school gestart met een aanpak van depressie en suïcidaliteit.

Nadat het CJG de signalen over leerlingen met suïcidale gedachten op anonieme basis heeft gedeeld met de desbetreffende school, is er direct hulp geboden aan deze zorgleerlingen door het CJG. Daarnaast is er door de school en het CJG een werkgroep samengesteld om na te denken over een betere samenwerking omtrent dit thema. Deze werkgroep bestond uit de algemeen directeur en zorgcoördinatoren van de verschillende afdelingen van de school, het schoolmaatschappelijk werk en een jeugd- en gezinscoach jeugdverpleegkundige en een Gz-psycholoog van het CJG. Tevens is er overleg geweest met 113 Zelfmoordpreventie. Er werd besloten om te gaan werken met een screeningsvragenlijst omtrent Zelfdoding en Zelfbeschadiging (VOZZ).

Om leerkrachten signalen, die wijzen in de richting van suïcidaliteit, sneller te leren herkennen zijn ze geattendeerd op de e-learning module.

<https://www.ehealthjeugdnetwerk.nl/Zoeken-vergelijken/Project/Mental-Health-Online>

De gevoeligheid van het onderwerp en de werkdruk op school maakte het mede lastig om het geheel snel en goed georganiseerd te krijgen.

Er kwamen veel vragen: "hoort dit wel op school thuis, wat is de belasting hiervan voor school, maak je het onderwerp niet groter dan het is, welke woordkeus gebruik je, hoe organiseer je het, wie betrek je erbij, wat doe je vervolgens bij een hoge score op de VOZZ, hoe betrekken we ouders er zo spoedig mogelijk bij, wie doet dat en wat is het vervolg?"

Uiteindelijk zat iedereen op één lijn en werd de noodzaak en het belang voor de jongeren door iedereen ingezien

Er werd besloten om bij alle leerlingen in de tweede klas deze vragenlijst klassikaal af te nemen. De zorg coördinator heeft alle ouders en jongeren hierover middels een brief ingelicht. Ouders konden aangeven of hun zoon of dochter de vragenlijst wel of niet hoefde in te vullen. Het schoolmaatschappelijk werk was in de klas tijdens het invullen van de vragenlijst aanwezig voor eventuele vragen.

De inzet van deze screeningsvragenlijst zou moeten leiden tot het volgende: *leerlingen die extra aandacht of zorg nodig hebben zouden door het invullen van de VOZZ eerder in beeld komen, waardoor vroegtijdige hulp kan worden ingezet.* De reden waarom er voor de VOZZ is gekozen, is omdat deze zowel een indicatie van de ernst van de suïcidaliteit geeft, als ook

de aanwezigheid van depressieve emoties en cognities, de mate van ervaren sociale steun, impulsiviteit, hopeloosheid en cultuurspecifieke problemen. De aanpak is uitgevoerd in het najaar van 2016 en het najaar van 2017.

Resultaten 2016:

Uit de eerste screening van 90 leerlingen kwamen 12 zorgleerlingen naar voren, waarvan 3 zeer zorgelijk waren. Met deze 3 leerlingen en hun ouders zijn dezelfde dag gesprekken gevoerd door het schoolmaatschappelijk werk en er werd advies gegeven voor een vervolgtraject. Met de overige leerlingen en hun ouders zijn binnen twee weken gesprekken gevoerd om de signalen uit de vragenlijst beter te kunnen duiden.

Na afloop van de screening is deze aanpak geëvalueerd en is deze door alle betrokkenen als zeer positief ervaren. De maanden daaropvolgend zijn er geen nieuwe incidenten geweest. Vanwege deze positieve ervaringen is afgesproken dat de aanpak op deze school wordt verbreed naar alle tweede klassen van verschillende niveaus op deze school. Daarbij werd voorgesteld het project te verbreden naar een tweede school van het voortgezet onderwijs in dezelfde regio.

Eind 2017 heeft er een tweede screening plaatsgevonden van ongeveer 250 leerlingen (verdeeld over twee scholen met VMBO-basis-kader, HAVO en VWO).

Uit deze screening kwamen 44 zorgleerlingen naar voren, waarvan acht zeer zorgelijk en die leerlingen kregen, net als bij de eerste screening, direct een gesprek samen met hun ouders en het schoolmaatschappelijk werk. Twee van deze leerlingen waren al in zorg. Met de overige leerlingen en hun ouders zijn binnen twee weken gesprekken gevoerd om de signalen uit de vragenlijst beter te kunnen duiden.

Evaluatie

Hoewel het een goede organisatie en veel tijdsinvestering vraagt is de inzet van de screeninglijst VOZZ succesvol gebleken. Er kwamen leerlingen in beeld die direct zorg nodig hadden en anders uit het zicht waren gebleven. De aanpak en organisatie vraagt om een heldere werkprocedure, betrokkenheid van directeuren, jeugdverpleegkundigen, mentoren, leerkrachten en natuurlijk ook de toestemming van ouders en leerlingen om hieraan mee te doen.

De scoring en interpretatie van de vragenlijsten is gedaan door een team van psychologen en orthopedagogen van het CJG en de gesprekken met ouders en leerlingen zijn gehouden door het schoolmaatschappelijk werk. Een nauwere samenwerking tussen schoolmaatschappelijk werk, jeugdverpleegkundige en orthopedagoog/psycholoog zal het komende jaar plaatsvinden. Tijdens de scoring en interpretatie scoorden opvallend veel leerlingen hoog op vragen omtrent het onderwerp 'pesten' en 'bedreiging'. Het onderwerp pesten wordt opgepakt in samenwerking met het basisonderwijs.

Voor het vervolg is het belangrijk om nog beter samen te werken met de specialistische-GGZ en overige instellingen, zodat, naast de zorg van het CJG, de hulp snel en goed kan worden opgepakt. Een goede ketensamenwerking is hiervoor essentieel.

Uit de evaluatie van de leerlingen uit het VMBO basis-kader kwam naar voren dat sommige vragen op de VOZZ mogelijk lastig te begrijpen en in te vullen. Het komende schooljaar gaat de werkgroep onderzoeken of de vragenlijst voor dit onderwijsniveau kan worden aangepast.

Het expertteam van het CJG heeft nauw contact met Dhr. Dr. A.J.F.M Prof. A. Kerkhof, Hoogleraar klinische psychologie en suïcidepreventie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en tevens met 113 Zelfmoordpreventie.

Expertteam CJG, Capelle aan den IJssel
Mevr. N. Sweet, Orthopedagoog Generalist i.o.,
Mevr. M.E.van Grondelle, Orthopedagoog Generalist,
Mevr. E.E. Sluiter, Jeugdarts,
Mevr. J.C.M. Verhees, Orthopedagoog,
Dhr. Th.C.M. van Rijnsoever, GZ-psycholoog/psychotraumatheapeut.

Bron:

Centraal Bureau voor de statistiek 2017

Signaleren van suïcidaliteit bij jongeren met de VOZZ-vragenlijst.

A. Huisman · N. Smits · A.J.F.M. Kerkhof

Meewerkende scholen:

Comenius college en IJssel college, Capelle aan den IJssel